

БЕОГРАДСКИ
УМЕТНИЧКИ
САВЕТ

КУЛТУРНЕ РАЗЛИЧИТОСТИ И ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ МЕЂУ МЛАДИМА

ОСНОВ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈУ И
ПОЛИТИКЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ

УЗ ПОДРШКУ:

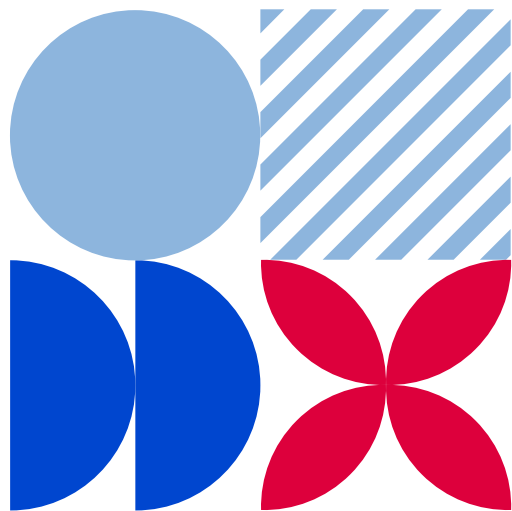

ЈЕДНАКОСТ

Кабинет министарке без портфеља задужене
за координацију активности у области
родне равноправности, спречавања
насиља над женама и економског
и политичког оснаживања жена

EQUALITY

Office of the Minister without Portfolio for
Coordinating Activities in Gender Equality,
Preventing Violence Against Women,
and Economic and Political
Empowerment of Women

**Културне различитости и вршњачко насиље
међу младима: Основ за интервенцију и
политике превенције**

Београдски уметнички савет

2025

Увод у програм и контекст

Вршњачко насиље које је мотивисано културним, уметничким или стилским различитостима међу младима све је присутније, али остаје недовољно препознато у стручним и институционалним круговима. Док су други облици насиља међу вршњацима, попут родно заснованог или дигиталног насиља, делимично обухваћени националним стратегијама, овај специфичан вид „културно-идентитетског“ насиља остаје ван фокуса – без систематичних података и анализа које би осветлиле његову учесталост и узроке. Изостанак структурираног увида у то *како* и *зашто* долази до сукоба због различитих укуса (на пример, у музици, облачењу или уметничком изражавању) онемогућава креирање делотворних превентивних мера.

Полазећи од ове уочене празнине у сазнањима и политици, Београдски уметнички савет (БУС) покренуо је програм „Уметност у боји различитости“ (ГХА) током новембра 2025. године, у сарадњи са стручним тимом ангажованим за теренски рад и анализу. Програм је осмишљен као одговор на потребу да се прикупе систематски подаци о вршњачком насиљу условљеном културним и уметничким различитостима и да се развију препоруке за превенцију. Основни циљ јесте унапређење разумевања ове појаве и пружање основа доносиоцима одлука за стратешки одговор у оквиру образовног, културног и омладинског сектора. Тема је од изузетног значаја за образовање, културу и омладинску политику: нетрпељивост према различитостима у укусима и стилу негативно утиче на школску климу, омета креативно изражавање младих и подрива вредности толеранције које су кључне у васпитању. Стога је програм усмерен ка томе да резултати истраживања буду употребљиви у пракси – кроз формулисање препорука и модела који се могу применити у школским програмима, установама културе и омладинским центрима. Овај садржај као крајњи исход јесте израда стратешког документа (предлога политике) за институције културе и образовања у Београду (са могућношћу прилагођавања и другим срединама), чиме би се успоставила чврста основа за будуће интервенције и превентивне мере на локалном и ширем нивоу. На тај начин, тема вршњачког насиља заснованог на културним и уметничким различитостима биће позиционирана као релевантно питање у јавним политикама, а промоција толеранције и интеркултуралног разумевања међу младима добиће институционалну подршку.

Методологија истраживања

Да би се добио свеобухватан увид у феномен, истраживање је спроведено комбиновањем квантитативних и квалитативних метода. Примењен је **вишеметодни приступ** који је обухватио прикупљање података и на терену и путем интернета. Конкретно, коришћене су следеће методе и инструменти:

- **Анкета (упитник):** Анонимна анкета дизајнирана је за средњошколце и дистрибуирана међу ученицима Медицинске школе у Београду, као и младима активно укљученим у неколико локалних спортских клубова. Ова два подсегмента узорка одабрана су како би се обухватио школски контекст и ваншколске вршњачке групе. Анкетни упитник је садржао структурисана питања о искуствима младих везаним за вршњачко насиље због музичких и уметничких укуса, учесталости појава, облицима испољавања и перципираној озбиљности ових инцидената. Анкетирање је спроведено у периоду од 5. до 25. новембра 2025. године, уз поштовање добровољности учешћа и анонимности одговора.
- **Квалитативно истраживање (фокус групе и интервјуи):** Поред анкете, организоване су фокус-групе са ученицима и појединачни интервјуи како са младима тако и са одраслима у образовним установама. Укупно је реализовано неколико групних дискусија са ученицима различитог пола и интересовања (нпр. љубитељима различитих музичких жанрова) у оквиру Медицинске школе, као и са члановима омладинских спортских колектива, ради детаљнијег сагледавања динамике вршњачких односа. Такође, спроведени су полуструктурисани интервјуи са стручним сарадницима школе – педагогом, психологом и неколико наставника – како би се проценило да ли и како школско особље уочава и реагује на овакве облике насиља. Ова комбинација фокус група и интервјуа омогућила је дубљу анализу ставова, вредносних судова и контекста у којем долази до конфликта мотивисаних различитостима у укусу и стилу.

Прикупљени подаци су обрађени уз коришћење одговарајућих статистичких и квалитативних техника. Квантитативни резултати анкете анализирани су дескриптивном статистиком (учесталости, процентуална заступљеност одређених појава) и кроз поређење подгрупа (нпр. по полу). Квалитативни материјал (забелешке са фокус група и транскрипти интервјуа) анализиран је поступком тематске анализе, идентификовањем кључних мотива и образаца у наративима учесника. **Етички принципи** истраживања строго су поштовани током свих фаза рада. Учесће у истраживању било је добровољно, а сви одговори су поверљиви и обрађивани су искључиво статистички, без откривања идентитета учесника. У фокус групама и интервјуима, учесницима је

загарантована анонимност у извештавању – лична имена се не помињу у анализи, већ се користе описи попут „ученица првог разреда“ или „наставник са X година искуства“.

Посебна пажња посвећена је **валидности узорка и квалитету података**. Истраживачки тим је током теренског рада водио евиденцију о броју укључених испитаника, структури узорка и нивоу одзива у свакој фази. Кроз унапред дефинисане обрасце праћени су квалитет прикупљених података и валидност узорка – осигурано је да узорак обухвати оба пола и разноврсна интересовања, у оквиру практичних ограничења. Након прикупљања, подаци су чишћени од некомплетних и нерелевантних одговора, а затим систематизовани. Финална интерна анализа укључила је поређење добијених резултата са почетним очекивањима програма, како би се проверила усклађеност налаза са циљевима истраживања и обезбедила поузданост закључака. Овако постављена методологија дала је свеобухватну и поуздану основу за анализу феномена, комбинујући бројчане показатеље распрострањености вршњачког насиља са дубљим увидима у његове узроке и последице.

Анализа резултата

Учесталост и распрострањеност појаве: Резултати истраживања су потврдили да је насиље међу вршњацима условљено различитостима у укусима и стилу значајно присутно у свакодневници младих. Већина анкетираних ученика навела је да је барем једном била сведок или жртва ситуације у којој је неко од вршњака исмеван или омаловажаван због свог музичког избора, начина облачења или уметничких склоности. Иако већина ових инцидената не поприма тешке облике физичког насиља, њихова учесталост није занемарљива – напротив, указује се образац да су мање или више суптилни облици притиска на „другачије“ присутни скоро на недељном нивоу у школском окружењу. Међутим, важно је напоменути да ученици овакве појаве не пријављују увек формално нити их увек препознају као *насиље* у ужем смислу. Често их доживљавају као „шалу“ или типичне тинејџерске задиркивања, што доводи до тога да се о њиховој правој учесталости у званичним евиденцијама мало зна. Управо тај раскорак између стварне распрострањености и перципиране (не)озбиљности проблема потврђује колико је драгоцено било систематско истраживање ове теме.

Облици вршњачког насиља: Анализа је показала да се насиље мотивисано културним и уметничким различитостима међу младима испољава првенствено кроз три облика понашања:

- **Вербално злостављање:** Најчешћи вид јесте вербална агресија – погрдни надимци, вређање, исмевање и провокације усмерене на нечији укус или изглед. Ученици су навели примере попут добацивања коментара у ходнику школе („Ено га онај што слуша чудну музику“, „Опет се обукла као циркус“), јавно исмевање на часу или у друштву вршњака због нпр. необичне фризуре, носивости бенд-мајица, шминке или уметничких креација које одударају од укуса већине.
- **Дигитално/онлајн насиље:** Значајан део комуникације младих одвија се на друштвеним мрежама и у групним четовима, те се и ту јављају облици вршњачког насиља. Учесници су описали случајеве објављивања исмевајућих садржаја (нпр. мимова, фотографија) који карактеришу или карикирају нечији стил, као и коментаре са увредљивом садржином у онлајн дискусијама. Често је присутно и намерно игнорисање или изопштавање из виртуелних група: на пример, ученици су навели да појединци буду избачени из заједничког чет-а разреда због „другачијег става“ или једноставно бивају преплављени порукама које их омаловажавају због њихових интересовања.

- **Социјална искљученост:** Овај облик насиља манифестује се кроз одбијање вршњака да прихвате или укључе младу особу у заједничке активности на основу њених различитости. Према исказима из фокус група, ученици који се истичу својим музичким или уметничким укусом неретко бивају изостављени из неформалних окупљања, прослава или пројеката. То се може манифестовати и суптилно – нпр. другови из одељења не позову одређену особу на друштвени догађај уз објашњење да „се неће уклопити“ због свог стила, што оставља трајне последице по њен осећај припадности и самопоуздање.

Ови облици насиља често су међусобно испреплетани. Вербална задиркивања у школи могу се пренети на друштвене мреже, док социјална искљученост често следи након периода вербалног омаловажавања. Фокус групе су показале да мете оваквих понашања постају углавном млади који се по нечему естетски или културно издвајају, било да је реч о музици коју слушају, стилу одевања, фризури, или чак хобију (нпр. бављењу уметношћу, певању, плесу). Разговори су открили и да се поруке које вршњаци упућују жртвама оваквог насиља свode на настојање да их се укалупи у већински укус: да престану да слушају „чудну“ музику, да се облаче „нормалније“ или одустану од активности које се не уклапају у доминантне трендове.

Мотиви и разлози за насиље: Главни „окидачи“ за овакво вршњачко насиље произлазе из разлика у личном укусу и начину самоизражавања. Према исказима испитаника, најчешћи разлози због којих је неко био на мети ружног понашања јесу:

- *Музички укус:* Жанрови музике које млади слушају показали су се као снажан идентификациони фактор, али и потенцијална основа за поделу. Ученици су навели примере подела на „репере“, „рокере“, „народњаке“ итд. – при чему су мањинске групе (они чији је музички избор необичан или ретко заступљен у датој средини) често биле изложене коментарима типа „како можеш то да слушаш“ уз импликације да са њима „нешто није у реду“ због њиховог избора музике. Један учесник истраживања је истакао да је због своје страсти према класичној музици добијао надимак „Моцарт“, који је у његовом одељењу коришћен више као увреда него као шaljиво признање интересовања.
- *Стил облачења и естетика:* Начин на који се млади облаче, стилизују косу или шминкају такође је идентификован као чест повод за задиркивање или искључивање. Сведочења из фокус група указују да вршњаци умеју да означе појединца као „чудног“ или „фрика“ ако носи одећу која одудара од уобичајене моде у школи – било да је у питању

алтернативни стил (нпр. готик, панк, хип-хоп изглед) или једноставно креативнији лични печат у одевању. Девојке које се експресивније шминкају или момци који носе дугу косу и необичан накит, на пример, навели су да су били предмет ружних коментара и да су их поједини вршњаци избегавали због тога.

- *Уметничка интересовања:* Иако нешто ређе помињан, и овај аспект је присутан – ученици који се активно баве уметношћу (певају, свирају инструмент, баве се глумом или ликовним радом) повремено су маргинализовани од стране вршњака који те склоности немају. Неколико учесника интервјуа из спортских клубова истакло је да су у школама посматрали поделу где су „уметнички типови“ били етикетирани као неснађени или претерано осетљиви, док су се од њих очекивала интересовања која су „популарнија“ међу већином.

У основи свих наведених разлога лежи недостатак разумевања и прихватања различитости: различит укус се доживљава као претња групном конформизму, а нетолеранција се испољава кроз притисак да се појединац прилагоди већини или трпи последице издвајања. Значајно је приметити да су и сами ученици током дискусија ове ситуације описивали терминологијом која сугерише групне поделе – говорили су о „ми и они“ динамици између, рецимо, већине у одељењу која дели одређени укус и неколицини појединаца који одступају.

Разлике по полу: Истраживање је указало и на одређене разлике у доживљају и испољавању овог облика вршњачког насиља између девојчица и дечака. Обе групе младих су и жртве и починиоци у овим ситуацијама, али се чини да се стратегије насиља понекад разликују:

- Мушки испитаници су нешто чешће пријављивали отворено вербално задиркивање и понекад директне сукобе у вези с укусом. У мушким групама вршњака, одступање од доминантног укуса (нпр. да дечак слуша поп музику у окружењу где је већина окренута репу или рок жанру) неретко је доводило до гласних прозивки и „другарског“ исмевања које је могло да прерасте у агресивније задиркивање. Физичко насиље је ређе помињано, али постоје индикације да код дечака овакви конфликти понекад ескалирају у туркање, отимање личних ствари (нпр. цепање постера или бацање ствари које симболизују нечији укус) и слично.
- Код девојака су чешће регистровани суптилнији облици притиска. Девојке које су учествовале у фокус групама навеле су да су коментари на рачун изгледа и стила обучености готово свакодневни, али умотани у форму пасивно-агресивних примедби или трачева иза леђа. Социјална искљученост као облик агресије посебно је истакнута у женским

вршњачким групама – на пример, једна учесница је испричала како је група девојака из разреда направила приватни онлајн чет у који намерно нису укључиле њу „јер се друкчије облачи и слуша чудну музику“, што је сазнала тек накнадно. И девојке и дечаци су сведочили да и девојке могу бити вербално оштре према вршњакињама које одскачу стилем, али да те ситуације ређе прерастају у директну конфронтацију – чешће остају на нивоу оговарања и друштвеног искључивања.

Важно је нагласити да ове разлике по полу не значе да је једна група више погођена од друге – и младићи и девојке трпе последице вршњачког притиска ако се разликују, само што је природа тог притиска понекад другачија. Ови налази сугеришу да превентивне мере морају бити сензибилисане и за родни аспект, односно прилагођене да препознају различите облике испољавања агресије у мушким и женским групама.

Ставови ученика: Када је реч о перцепцијама младих, истраживање је показало одређену подељеност у ставовима. Један део ученика склонији је да овакво понашање релативизује – сматрајући да је „зезање због музике“ нешто безазлено. Они истичу да свако у нечему задиркује другове и да су различити укуси чест повод за шалу, али без зле намере. Међутим, други део – углавном они који су лично искусили негативне коментаре или изолацију – истиче да овакве „шале“ умеју да повреде и оставе трага на самопоуздању. Неки ученици су тек током интервјуа и групних разговора постали свесни да су ситуације којима присуствују заправо облик насиља: „*Никад нисам размишљао о томе да је то насиље, али стварно, стално му добацују због те музике и видим да му смета*“, рекао је један ученик за свог друга. Овакав коментар указује да међу младима недостаје јасно разумевање шта све спада у неприхватљиво понашање – граница између шале и злостављања није увек јасно повучена. Ипак, охрабрује то што је већи број учесника, након промишљања, признао да би волео више толеранције у својој околини и отворено подржао идеју да се у школама разговара о овој теми. Многи су предложили да би **вршњачке радионице** или дебате о различитостима у музичком/уметничком укусу помогле да се смање предрасуде. Такође, истакли су да би им значило када би наставници реаговали онда када чују да неко злоставља друга због тога „шта јесте“ и „шта воли“.

Ставови институционалног особља: Интервјуи са наставницима, педагогом и психологом школе открили су да институције тек делимично уочавају овај проблем. Школско особље у принципу препознаје феномен вршњачког насиља, али га најчешће везује за екстремније или видљивије случајеве – физичке туче, директно вређање на етничкој или сличној основи, дигитално насиље попут вршњачког узнемиравања на мрежама и сл. Када је реч о конфликтима око

музике или стила, наставници углавном то доживљавају као споредно: „Буде понекад прозивке ко шта слуша, али то је ваљда нормално у тим годинама“, изјавио је један разредни старешина, показујући тенденцију да омаловажи озбиљност проблема. Већина наставника је навела да би реаговала кад би видела отворено малтретирање, али признају да су такве ствари тешко уочљиве: ученици често вређају једни друге мимо присуства наставника (на одмору, изван школе, на друштвеним мрежама). Педагошко-психолошка служба школе указала је да у досадашњој пракси нису имали пријаве које експлицитно гласе „насиље због музичког укуса“ или слично, што не значи да тог насиља нема, већ да се прикрива у оквиру општијих категорија или остаје непријављено. Штавише, службени школски протоколи за превенцију насиља не препознају посебно ову врсту сукоба – она би се формално сврстала под вршњачко насиље, али без разрађене методологије како поступати ако је узрок у културним различитостима. Наставници и стручни сарадници су, током интервјуа, углавном били заинтересовани да сазнају више о резултатима истраживања, признајући да им то може помоћи да боље разумеју односе у ученичким групама. Неки су предложили да се теме толеранције на различитост укључе у одељењске заједнице или кроз пројектну наставу, будући да тренутно немају конкретне алате за тај аспект. Ови увиди сугеришу да постоји спремност особља да се проблем адресира, али недостају знања, смернице и „отварање очију“ за једну скривену димензију вршњачког насиља.

Примери из праксе (фокус групе и интервјуи): У сврху илустрације, наведимо неколико ситуација које су учесници поделили, без откривања њихових личних идентитета. Једна ученица другог разреда средње школе испричала је како обожава да носи креативно украшену одећу коју сама дизајнира, као и да слуша алтернативну рок музику. Због тога је месецима трпела добацивања неколико девојака из одељења, које су је звале „бакица“ (алудирајући на њен винтиџ стил) и коментарисале на друштвеним мрежама да је „чудна и превише драматична“. Постепено, та ученица се почела повлачити у себе и избегавати школске приредбе и журке, иако је врло талентована плесачица – све из страха да ће јој се опет ругати због изгледа. Није се обратила разредној ни педагогу, јер како каже, „нису је физички дирале, па је мислила да неће ни схватити озбиљно“ случај. Овај пример оживљава статистичке податке и показује конкретно како вербално и онлајн узнемиравање због стила може довести до социјалног повлачења младе особе и ускраћивања њеног учешћа у активностима у којима би иначе блистала.

Са друге стране, интервју са једним искусним школским педагогом открио је још једну димензију проблема: „Када размишљам уназад, вероватно сам превиђала неке знаке. Имали смо пре пар година случај да је дечак, иначе одличан ученик и музички таленат, нагло почео да изостаје из школе. Када смо

разговарали, испрва није желео да призна шта је посреди, а онда је открио да су га другови из одељења бојкотовали и називали погрдним именима због тога што свира виолину и слуша класику. Никад то нисмо евидентирали као насиље, радили смо са њим на враћању мотивације, али тек сада видим да је и то био облик вршњачког злостављања“. Ова исповест просветног радника указује на то да институције понекад не препознају узрок проблема чак ни када се баве последицама (попут изостајања, повлачења ученика). Недостатак систематичног приступа значи да се поједини случајеви решавају индивидуално, без увида у ширу слику и без превентивних програма који би спречили да до њих уопште дође.

Доминантни обрасци и улога институција: Сумирајући налазе, могу се уочити неколико доминантних образаца. Прво, вршњачко насиље условљено културним различитостима испољава се углавном вербално и на суптилан социјални начин, што га чини мање видљивим, али не и мање штетним. Друго, постоји распрострањена *нормализација* таквих понашања међу самим ученицима – многи их прихватају као нешто што се подразумева кад је неко „другачији“. Треће, институционални одговор на ове појаве је изостајао или је био неплански. Ниједан испитаник није могао да наведе пример да је школа конкретно интервенисала поводом задиркивања због музичког или уметничког укуса, управо јер такви случајеви обично нису ни стизали до формалних пријава. Наше истраживање тиме потврђује почетну тезу да овај вид насиља остаје на маргинама пажње система. Институције образовања и омладинске политике до сада нису развиле посебне механизме за препознавање ни превенцију културно мотивисаног вршњачког насиља, што практично значи да се млади ослањају на сопствене стратегије сналажења – које често подразумевају ћутање жртава и недостатак санкција за починиоце.

Ови налази снажно указују да постоји *празнина у политици и пракси* коју је потребно хитно попунити. Школе и друге омладинске институције морају проширити своје виђење вршњачког насиља тако да обухвати и сукобе проистекле из различитости у културним навикама и стилу. Неопходно је да се развију јасне смернице и програми едукације за неговање толеранције на различитост, како би се превенирали овакви облици насиља и створила безбеднија, подржавајућа средина за свако младо лице, без обзира на његове афинитете. Резултати овог истраживања представљају чврсту основу за формулисање конкретних интервенција и политика превенције, о чему ће бити речи у наредним поглављима. Наставак документа фокусираће се на препоруке и стратешке правце деловања који проистичу из овде представљених налаза, у циљу системског одговора на уочени проблем.

Формулисане препоруке

На основу налаза спроведеног истраживања, које представља кључни темељ целог програма, као и увида у добре праксе у другим европским срединама, формулисане су препоруке груписане у три тематске области. Свака област адресира специфични аспект проблема и препоруке су усклађене са идентификованим налазима истраживања и потребама циљних група.

(а) Превенција вршњачког насиља заснованог на културним и уметничким различитостима

Истраживање је потврдило да вршњачко насиље мотивисано различитим музичким, уметничким или стилским изборима постоји и да је у порасту, али да често није адекватно препознато у школама и стручним круговима. Овај облик насиља остаје ван фокуса постојећих превентивних програма, што указује на потребу за циљаним мерама које ће подстаћи прихватање различитости укуса и сензибилисати младе на толеранцију. Кључне препоруке у овој области су:

- **Интегрисање теме различитости укуса у школске програме превенције насиља:** Потребно је обогатити постојеће програме за сузбијање вршњачког насиља садржајима који обухватају уважавање различитих музичких и уметничких израза. На пример, кроз часове о грађанском васпитању или одељењске заједнице могу се увести дискусије о културним и стилским различитостима, чиме би се спречила стигматизација ученика који се истичу по својим укусима.
- **Креирање школских пројеката и кампања за промоцију толеранције:** Школе и омладински центри треба да организују креативне пројекте (попут „Недеље различитости“ или уметничких конкурса) у којима ће млади представљати своје музичке и уметничке преференције. Ове активности омогућавају вршњацима да се упознају са различитим укусима и стилевима на позитиван начин, чиме се смањује неповерење и исмевање непознатог. Истовремено, промовише се креативна слобода изражавања међу ученицима.
- **Јачање вршњачке едукације и дијалога:** Подстицати ученике да кроз вршњачке тимове или ученичке парламенте спроводе кампање против дискриминације по основу укуса у музици и облачењу. Вршњачки едукатори, уз подршку наставника, могу организовати радионице, представе или мултимедијалне презентације које приказују негативне

последице исмевања туђих уметничких склоности и важност међусобног уважавања. Овакве интервенције граде емпатију међу младима и делују превентивно.

- **Укључивање породице и локалне заједнице:** Превенција треба да обухвати и родитеље и шире окружење. Организовати трибине или родитељске састанке на којима ће се разматрати значај подршке млађима у личном укусу и стилу, како би родитељи препознали овај вид насиља и заједно са школом радили на стварању подстицајног окружења за свако дете. Локалне заједнице (нпр. општински савети за младе) могу подржати кампање које промовишу поруке толеранције и поштују различитости у уметничким изразима.

(b) Едукација и интеркултурално учење

Анализа постојећих образовних политика и програма указала је на простор за унапређење интеркултуралног образовања, посебно у домену естетског сензибилитета и разумевања различитости укуса. То значи да наставни кадар и образовни програми треба боље да припреме младе за живот у плуралистичком друштву где су културне, уметничке и стилске разлике нормална појава. Препоруке у овој области обухватају унапређење формалног и неформалног образовања како би се ојачале интеркултуралне компетенције:

- **Обогаћивање наставних програма садржајима о културној различитости:** У наставне планове (нпр. у оквиру грађанског васпитања, уметности, музичке културе или социологије) потребно је укључити теме које промовишу интеркултурално учење и толеранцију. Ученици треба да стекну знања о томе како се култура, музика и уметност разликују међу групама и појединцима, те да развију поштовање према тим разликама. Такви садржаји могу се реализовати кроз интердисциплинарне часове, пројектну наставу или тематске дане посвећене различитости.
- **Перманентна обука наставника и стручних сарадника:** Препоручује се успостављање програма стручног усавршавања који би оспособили наставнике, педагоге и психологе за интеркултурално образовање и медијацију сукоба повезаних с различитостима међу ученицима. Током истраживања, наставници су указали на недостатак алата и знања да ефикасно реагују у ситуацијама исмевања или сукоба због стилских и уметничких разлика. Стога су потребни семинари и приручници који ће им пружити практичне методе за неговање инклузивне атмосфере у разреду.
- **Повезивање образовног и културног сектора:** Школе треба да сарађују са установама културе (попут музеја, библиотека, домова омладине) како

би се млади укључили у програме који афирмишу културну разноликост. Неформално образовање кроз уметност може значајно допринети интеркултуралном учењу – нпр. кроз заједничке радионице ученика из различитих школа, позоришне представе о теми толеранције, музичке фестивале младих талената разних жанрова и сл. Овакве активности омогућавају учење кроз искуство и сусрет са различитим облицима изражавања.

- **Прилагођавање наставних материјала:** Поред обуке кадрова, важно је и да уџбеници, лектуре и наставна средства буду прилагођени промоцији интеркултуралности. Додати садржаје (приче, примере, студије случаја) који илуструју позитивне примере уважавања туђих укуса и културних навика. На тај начин, поруке о поштовању различитости би систематски допирале до ученика.

Ове мере су у складу са глобалним настојањима да се култура и уметност integriшу у образовање ради изградње инклузивнијег и креативнијег друштва. UNESCO наглашава да култура и уметност представљају темељ истински инклузивног и релевантног образовања, јер омогућавају да се у школама уважавају културни идентитети ученика, развија креативност, емпатија и друштвена правичност. Тиме се потврђује значај препорука да се интеркултурално учење и различитости укорене у образовни систем.

(с) Унапређење институционалног одговора

Институције образовања, културе и омладинског рада морају систематичније и координисаније реаговати на појаву културно мотивисаног вршњачког насиља. Истраживање и фокус групе указали су да у многим школама и установама нема јасних протокола за поступање у случајевима задиркивања или насиља због музичког укуса или стила облачења – ти инциденти често се третирају као безначајни или случајни конфликти. Неопходно је ојачати институционални оквир како би се овакав вид насиља препознао, пратио и сузбијао на одговарајући начин. Поређења ради, у неким државама је ова проблематика већ препозната: нпр. полиција у Манчестеру (УК) евидентира нападе на припаднике алтернативних субкултура (попут панкера или готик поткултура) као злочине из мржње. Ово показује колико је важно да институције формално признају и озбиљно схвате насиље мотивисано културним разликама. Кључне препоруке за унапређење институционалног одговора су:

- **Развој јасних протокола у образовним установама:** Препоручује се да свака школа (као и факултети и омладински клубови) развију или ажурирају своје протоколе за поступање у случајевима вршњачког насиља

тако да експлицитно обухвате и насиље услед културних и уметничких различитости. То подразумева дефинисање овог облика насиља у школским правилницима, успостављање процедуре за пријављивање (нпр. коме ученик или родитељ пријављује случај) и прецизирање корака које наставно особље предузима – од посредовања и педагошких мера до укључивања стручних служби.

- **Обука кадрова за препознавање и интервенцију:** Институције треба да обезбеде да педагози, психолози, наставници, као и запослени у установама културе и омладинским канцеларијама, буду обучени да препознају ране знаке оваквог насиља и да знају како да реагују. То може укључити развој приручника за школе са описом сценарија и препорученим реакцијама, као и организовање заједничких обука за просветне и културне раднике о интеркултуралној комуникацији и медијацији конфликта.
- **Мултисекторска сарадња и размена информација:** Успоставити бољу сарадњу између школа, установа културе, локалне самоуправе и полиције/социјалних служби по потреби, ради превенције и брзе интервенције. На локалном нивоу се могу формирати радне групе или координативна тела која прате инциденте вршњачког насиља и предлажу мере (нпр. градска или општинска тела за превенцију насиља укључе тему културно мотивисаног насиља у свој делокруг). Такође, обезбедити да се подаци о случајевима оваквог насиља евидентирају и анализирају, како би институције могле пратити трендове и ефекте предузетих мера.
- **Интеграција у стратешка документа:** Поред појединачних протокола, важно је да тема културне разноликости и превенције овог насиља буде укључена у шире стратешке оквире – на нивоу школе (школски развојни планови), локалне заједнице (стратегије за младе, културу или безбедност) и државе (националне стратегије образовања и превенције насиља). Тиме се обезбеђује одрживост интервенција, јасна надлежност институција и буџетска подршка за спровођење мера. У складу са тим, у оквиру овог програма је и формулисан предлог локалне стратегије намењен културним и образовним институцијама у Београду, који може послужити као основ за даљу институционализацију решења.

Policy brief – сажети преглед кључних препорука

У циљу ефикасне комуникације ка доносиоцима одлука, припремљен је сажет **policy brief** који истиче главне налазе истраживања и препоруке програма. Овај преглед омогућава брзо сагледавање проблема и предложених мера, наглашавајући њихову применљивост у секторима образовања, културе и омладинске политике. Кључне поруке су:

- **Ново истраживање указује на растућу појаву насиља међу вршњацима због различитих укуса и стилова**, што до сада није било систематски обухваћено политикама. Овај облик насиља негативно утиче на безбедност и добробит младих, као и на њихову креативност и слободу изражавања, те захтева хитну пажњу доносилаца одлука.
- **Толеранција на културне и уметничке различитости мора постати саставни део образовања**. Потребно је интегрисати теме интеркултуралног разумевања у наставни план и програм, од основних школа до средњих, како би сва деца усвојила вредности уважавања различитости. Ово укључује и ваннаставне активности које промовишу сусрете различитих културних израза међу младима.
- **Изградња капацитета наставника и омладинских радника је приоритет**. Неопходно је спровести обуке за наставно и васпитно особље о препознавању и реаговању на вршњачко насиље повезано са различитостима у укусу. Едукација кадра осигураће да школе и установе културе имају стручност да промовишу инклузивну атмосферу и медијирају сукобе пре него што ескалирају.
- **Институционални оквир мора препознати и санкционисати насиље засновано на културним разликама**. Школе, културне установе и локалне власти треба да успоставе јасне протоколе за деловање у овим случајевима, укључујући механизме пријављивања, заштите жртава и рада са починиоцима. Такође, потребно је ову тему укључити у релевантне стратегије и правилнике како би се обезбедила одрживост мера.
- **Мултисекторска сарадња је кључ успешне примене**. Координација између образовног сектора, институција културе и омладинских организација омогућиће да предложене мере заживе у пракси. Заједнички програми (нпр. школско-културни пројекти, кампање у заједници) повећаће домет интервенција и обезбедити широку подршку друштва.

- **Примена препорука у оквиру образовања, културе и омладинских политика:** Предложене мере су оствариве кроз постојеће системе – укључивањем у школске програме, програме рада установа културе и локалне акционе планове за младе. Доносиоци одлука на различитим нивоима имају могућност да кроз међусекторски приступ унапреде политику превенције насиља и промовишу друштво које слави разноликост.

6. Предлог стратегије и интервенција

Стратешки оквир обухвата сет краткорочних и дугорочних интервенција усмерених на одрживо решавање уоченог проблема. У складу са налазима истраживања и формулисаним препорукама, предложене су смернице за деловање у три приоритетне области: (а) увођење тема културне различитости у наставне и ваннаставне активности, (б) едукација наставника и запослених у култури, и (с) институционални протоколи препознавања и интервенције у случајевима културно мотивисаног насиља. За сваки од ових приоритета дефинисане су мере које се могу предузети у кратком року, као и активности за дугорочну уградњу решења у систем.

(а) Увођење тема културне различитости у наставне и ваннаставне активности

Краткорочне интервенције:

- Укључити теме културне и уметничке разноликости одмах у постојеће школске активности. На пример, већ у наредној школској години могу се организовати тематски дани или радионице на часовима одељењског старешине посвећене различитим музичким и уметничким правцима које ученици воле.
- Покренути пилот-пројекте у неколико школа где би се кроз изборну наставу или секције (нпр. школски „**клуб толеранције**“ или уметничке секције) обрађивале теме прихватања различитости. Ове активности би послужиле као модел који се касније може проширити и на друге школе.
- Подржати ваннаставне манифестације (концерте ученичких бендова, изложбе ученичких радова, модне ревије школских креација и сл.) које афирмишу различите укусе и стилове. Локалне заједнице и културне установе могу помоћи у организацији, чиме се од почетка гради партнерство између школа и шире друштвене средине.

Дугорочне интервенције:

- Интегрисати теме културне различитости трајно у школски курикулум. Приликом наредне ревизије наставних планова и програма на националном нивоу, укључити исходе учења који се односе на интеркултурално разумевање и поштовање различитости (укључујући и разноликост у естетским изборима). Ово обезбеђује да сваки ученик током свог школовања континуирано усваја ове вредности.
- Развити одрживе школске програме и традиције које промовишу разноликост. На пример, установити да „Дан различитости“ постане годишња пракса у свакој школи, уз активно учешће ученика, наставника и родитеља. Такви догађаји временом постају део школске културе и шаљу поруку новим генерацијама.
- Обезбедити системску подршку за ове теме путем школских служби и ресурса. То значи да школски стручни тимови (педагог/психолог) у своје годишње планове уврсте активности које прате климу у школи у погледу уважавања различитости, спроводе анкете међу ученицима о осећају прихваћености и сл. На основу тих података дугорочно се планирају даље интервенције.

(b) Едукација наставника и запослених у култури

Краткорочне интервенције:

- Организовати иницијалне обуке и семинаре за наставнике, васпитаче, школске стручне сараднике, као и за запослене у установама културе који раде са младима. Ове обуке би у кратком року подигле свест о постојању културно мотивисаног вршњачког насиља и представиле технике за реаговање. Могу се ангажовати стручњаци за интеркултурално образовање и мировно решавање конфликта да одрже тренинге у неколико региона, како би се обухватио већи број институција.
- Израдити практичне приручнике или смернице за наставнике и омладинске раднике. У кратком року, тим експерата (нпр. педагози, социолози, уметници ангажовани у програму) може саставити водич са сценаријима, примерима добре праксе и препорукама за рад са децом на тему толеранције различитости. Дистрибуцијом оваквог приручника свим школама и омладинским центрима, обезбедиће се да и они који не прођу обуку одмах имају референтни материјал.
- Успоставити мрежу наставника и стручњака заинтересованих за ову тему (нпр. путем онлајн платформе или mailing листе). У кратком року, након иницијалних обука, повезати учеснике ради размене искустава и подршке

– тако ће се одржати замах и ентузијазам, а нове идеје брже ширити међу школама.

Дугорочне интервенције:

- Интегрисати теме интеркултуралне компетенције у систем сталног стручног усавршавања наставника. То подразумева акредитацију тренинг-програма о интеркултуралном учењу и превенцији дискриминације, који би постали доступни свим просветним радницима. Дугорочно, сваки наставник би у оквиру свог професионалног развоја прошао одговарајућу обуку, чиме би се подигао општи ниво компетенција у образовном систему.
- Увести садржаје о управљању разноликостима у иницијално образовање наставника (на факултетима за учитеље, професоре разних предмета, васпитаче). Будуће генерације наставника треба да још током студија усвоје теоријска и практична знања о раду у разноликим учионицама и неговању културе дијалога и уважавања. Ово је дугорочна мера која обезбеђује одрживост – нови наставници ће од самог почетка каријере бити осетљиви на ову тему.
- Институционализовати сарадњу између просветних установа и установа културе у областима обуке. На пример, дугорочно се могу успоставити заједнички програми стручног усавршавања које заједно похађају и наставници и културни радници (нпр. кустоси музеја, библиотекари који раде са омладином), што ће подстаћи међусобно разумевање сектора и омогућити размену различитих перспектива. Таква интердисциплинарна обука допринеће кохезивнијем приступу проблему у заједници.
- Обезбедити континуирану подршку и праћење ефеката обука. Дугорочно, ресорно министарство или школска управа требало би да прати у којој мери су наставници обучени и да ли примењују стечена знања. Потребно је развити индикаторе (нпр. број одржаних обука годишње, проценат наставника који су прошли обуке, степен задовољства обучених наставника, примери примене у настави) и пратити их, како би се програми усавршавања прилагођавали и унапређивали на основу повратних информација.

(с) Институционални протоколи препознавања и интервенције

Краткорочне интервенције:

- Формирати радну групу на нивоу сваке школе (или у оквиру школског тима за заштиту ученика од насиља) која ће укратко анализирати постојећа

правила и процедуре и идентификовати шта недостаје у погледу реаговања на насиље поводом различитости. На основу тога, школа може донети допуну правилника по убрзаној процедури – нпр. додати одредбу да је исмевање или злостављање ученика због његовог музичког укуса, стила облачења или уметничког изражавања забрањено и подложно васпитно-дисциплинским мерама.

- Успоставити јасну линију пријављивања и реаговања одмах. То значи да школа дефинише коме ученик или родитељ пријављује овакве инциденте (разредни старешина, педагог, психолог) и да та особа има овлашћење да сазове тим и предузме мере. У кратком року, довољно је дистрибуирати обавештење свим наставницима и ученицима о новој процедури, чиме би сви били свесни да школа озбиљно схвата и овај вид насиља.
- Локалне установе културе и омладински клубови треба такође да креирају основне протоколе ако раде директно са младима (нпр. током радионица, концерата, догађаја). Кроз кућни ред или правила понашања, јасно ставити до знања да су говор мржње, увреде или напад због нечијег културног или уметничког израза неприхватљиви у оквиру тих програма, те одредити како особље реагује ако се такав инцидент деси.
- Промовисати нове протоколе и правила путем видљивих кампања. У кратком року, школе и институције могу поставити постере, поделити брошуре или одржати састанке на којима ће истакнути да је било какав облик дискриминације по основу личних склоности недопустив. Ова транспарентност ће охрабрити жртве да пријаве проблем и одвратити потенцијалне починиоце.

Дугорочне интервенције:

- Институционализовати успостављене протоколе кроз политике и законе. Дугорочно, искуства из школа могу послужити да се креирају званична упутства на нивоу града или државе. На пример, град Београд би могао да усвоји локални акциони план који обавезује све школе и омладинске центре да спроводе одређене превентивне активности и воде евиденцију о инцидентима. На националном нивоу, резултати програма могу информисати измене и допуне постојећих стратегија за заштиту деце од насиља, тако да оне обухвате и културно-идентитетско насиље као посебан феномен.
- Успоставити механизам праћења и извештавања. Дугорочно гледано, одржив одговор институција подразумева континуирано праћење појаве и ефикасности мера. Предлаже се да школске управе или ресорно министарство уведе обавезу годишњег извештаја школа о случајевима вршњачког насиља, при чему би се пратили и случајеви мотивисани

културним различитостима. Ови подаци ће помоћи да се временом процени учесталост и да ли долази до смањења, те где треба појачати напоре.

- Обезбедити ресурсе и партнерства за одрживе интервенције. То значи да локалне самоуправе и државни органи дугорочно планирају финансирање програма који промовишу толеранцију (нпр. конкурси за пројекте у школама, подршка невладиним организацијама које раде у овој области, укључивање тема различитости у редовне програме установа културе). Такође, институционални одговор ће бити трајан ако се успоставе стална партнерства: школа–полиција–центар за социјални рад–културни центар, који заједно раде на превенцији насиља међу младима.
- Култура институционалне осетљивости: Дугорочна промена огледа се и у стварању институционалне културе која вреднује различитости. То подразумева да школе и установе редовно освежавају своје политике и програме у складу са еволуцијом друштвених трендова међу младима (нпр. појава нових музичких жанрова или субкултура) и да остану отворене за повратне информације ученика. Институција која учи и прилагођава се биће успешнија у одговору на сваки нови изазов.

Примена у другим срединама: Иако је ова стратегија развијена првенствено за град Београд, њени резултати и препоруке могу бити прилагођени и примењени у другим срединама. Изазови сузбијања вршњачког насиља услед културних и уметничких различитости присутни су и у другим локалним заједницама, те стечена сазнања могу послужити као модел шире примене. Садржај стратегије је већ прилагођен комуникацији са доносиоцима одлука и потенцијалној примени у различитим окружењима, што олакшава њено укључивање у политике образовања, културе и омладине на другим нивоима. На тај начин, програм „Уметност у боји различитости“ не само да унапређује стање у локалној средини, већ доприноси широј друштвеној промени и може послужити као путоказ за сличне иницијативе у националном и међународном контексту.

7. Примена и одрживост

Успешна примена препорука и стратегије захтева јасно дефинисане носиоце и механизме који обезбеђују дугорочну одрживост резултата. Стратегија „Уметност у боји различитости“ предвиђа мултисекторски приступ где сваки актер – од образовних установа до локалних самоуправа – има своју улогу у спровођењу мера. Ниже су наведени кључни носиоци примене и кораци ка обезбеђивању одрживости:

- **Школе и образовне установе:** Средње школе и друге образовне институције могу интегрисати препоруке у свој рад кроз наставне програме и ваннаставне активности. Наставници, педагози и школски психолози треба да примене моделе интервенције за унапређење интеркултуралног разумевања, нпр. кроз радионице о толеранцији естетских и културних разлика или укључивањем тематских садржаја у наставу уметности и друштвених наука. Школе такође могу у својим плановима превенције насиља предвидети специфичне мере за сузбијање вршњачког насиља повезаног са стилским и уметничким изборима младих.
- **Културне установе:** Културни центри, библиотеке, музеи и други актери у култури могу бити платформе за промоцију различитости кроз уметност. Они могу организовати програме (изложбе, концерте, позоришне представе, дискусионе трибине) који афирмишу стваралачку разноликост младих и подстичу дијалог између различитих субкултура. У сарадњи са школама и омладинским организацијама, културне установе могу спроводити едукативне активности које наглашавају вредност толеранције и креативне слободе.
- **Локалне самоуправе:** Градске и општинске власти (нпр. Секретаријати за образовање, културу, омладину) играју кључну улогу у институционализацији предложене стратегије. Оне могу усвојити локални акциони план или стратегију на основу овог документа, обезбедити институционалну подршку и финансирање за спровођење активности у школама и културним установама, те координисати сарадњу између сектора. Локална самоуправа такође може кроз своја тела (нпр. локални савети за младе или тела за борбу против насиља) пратити спровођење препорука и остварене резултате, обезбеђујући континуитет након иницијалног програма.
- **Омладинске и невладине организације:** Организације цивилног друштва које раде са младима, културом или људским правима могу бити партнерски носиоци примене. Оне могу преузети улогу спроводилаца

појединих активности (нпр. тренинзи за наставнике, кампање међу младима, уметничке радионице) и наставити да промовишу резултате програма након његовог формалног завршетка. Мрежа сарадничких организација успостављена током програма – укључујући школе, омладинске клубове и културне центре – представља ресурс који се може ангажовати и дугорочно. Ове организације, уз подршку стручњака, могу пратити примену препорука на терену и заговарати њихово укључивање у редовне политике и програме.

Механизми одрживости: Да би се осигурало да документ не остане мртво слово на папиру након завршетка пројекта, предвиђени су механизми за одрживост резултата. Пре свега, сви резултати – аналитички извештај, препоруке и стратешки оквир – биће јавно доступни. План је да се ови документи објаве у електронском облику и бесплатно дистрибуирају школама, културним центрима и омладинским организацијама. На тај начин, широк круг актера имаће приступ препорукама и моћи ће да их примењује независно од иницијатора програма. Друго, током реализације успостављени су контакти и партнерства (са школским управама, наставницима, институцијама културе и сл.) која ће се одржати и после програма како би се обезбедила стална сарадња на пољу интеркултуралног образовања и превенције насиља. Наставак те сарадње може се формализовати кроз меморандуме о разумевању између установа образовања и културе, или оснивањем радне групе на нивоу града која би пратила имплементацију стратегије. Треће, препоруке из овог документа могу бити укључене у постојеће стратешке оквире – на пример, у школске правилнике о спречавању насиља, у програме рада културних установа, или у локалне акционе планове за младе и образовање. Таква интеграција осигурава да се начела толеранције и различитости системски уграде у рад институција, чиме ефекти програма постају трајни.

Могућности финансирања: За дугорочну примену стратегије кључно је обезбедити континуиране изворе финансирања. Могући извори подршке обухватају:

- *Јавне фондове:* Министарства и владине канцеларије (нпр. министарства просвете, културе, омладине и спорта, као и Кабинет за родну равноправност) имају грантове и програме који могу подржати активности у складу са овом стратегијом. Такође, постоје национални фондови усмерени на превенцију насиља и дискриминације, као и конкурси градских и општинских секретаријата. Пример добре праксе је финансирање претходних програма од стране Секретаријата за културу

Града Београда, што указује да локалне институције препознају значај оваквих иницијатива.

- *Локалне самоуправе:* Буџети градова и општина могу планирати средства за спровођење активности интеркултуралног образовања и превенције вршњачког насиља. Уколико град Београд усвоји ову стратегију или акциони план, средства се могу одредити кроз постојеће програме (нпр. кроз Канцеларију за младе, Секретаријат за образовање или безбедност). Слично томе, и друге локалне самоуправе могу конкурисати за државна средства или издвојити сопствена ако стратегију примене у својим срединама.
- *Међународне донаторе:* Стране амбасаде, међународне организације и фондови могу финансијски подржати активности које промовишу толеранцију и културну разноликост међу младима. Програми Европске уније (попут Еразмус+ за образовање и младе, или Креативна Европа за културну сарадњу) представљају потенцијалне изворе грантова за проширење и умрежавање оваквих иницијатива. Такође, агенције УН система (УНИЦЕФ, УНЕСКО) и Савет Европе повремено подржавају пројекте у домену образовања за људска права, што се може искористити за проширење програмских активности.
- *Фондације и приватни сектор:* Домаће и међународне фондације које се баве омладинским развојем, образовањем или уметношћу (нпр. Траг фондација, Фондација за отворено друштво, Европски културни фонд) могу бити партнери у обезбеђивању финансијске одрживости. Уз то, укључивање корпоративног сектора кроз програме друштвене одговорности (CSR) може донети додатна средства – компаније из креативних индустрија или медија могле би подржати кампање и догађаје који промовишу поруке документа.

Институционални капацитети за дугорочну подршку: Постизање одрживости такође зависи од капацитета самих институција да прихвате и носе промене. У том погледу, постојеће структуре пружају чврст ослонац. Школе располажу стручним кадром (педагошко-психолошке службе, наставници грађанског васпитања и сл.) који се уз одговарајућу обуку могу оспособити да спроводе препоруке у свакодневном васпитно-образовном раду. Културне установе и омладински центри имају искуства у раду са младима и организацији догађаја, што значи да већ поседују људске и просторне ресурсе да програме „уметности различитости“ укључе у своје редовне активности. Локалне самоуправе (нпр. Град Београд) поседују институционалне механизме за координацију – савете, комисије, међуресорна тела – чијим ангажовањем се може надгледати примена стратегије кроз дуже време. Важно је напоменути да је носилац програма већ развио широку мрежу сарадње са релевантним актерима и да постоји спремност

институција да се укључе: током програма остварена је подршка Градског секретаријата за културу и Канцеларије за младе, као и партнерство са више школа, клубова и центара. Ови постојећи капацитети и контакти биће искоришћени да се стратегија настави „живети“ и након завршетка пројекта – кроз даљу размену добрих пракси (планирана online платформа), кроз нове пројекте који могу проистећи из препорука, и кроз институционално преузимање појединих мера у редовне програме. Комбинацијом наведених мера обезбедиће се да примена стратегије буде спроводива у пракси и одржива на дужи стазе, уз постепено ширење обухвата на друге средине ван Београда уколико се за то створе услови.

8. Закључци

Истраживање спроведено у оквиру програма „Уметност у боји различитости” препознало је и расветлило досад запостављен проблем: вршњачко насиље условљено разликама у културним, музичким и уметничким склоностима младих. Овај специфичан вид насиља – када су млади одбачени или малтретиран због свог укуса у музици, стила облачења или креативног изражавања – био је недовољно истражен и невидљив за образовне и културне институције. Спроведено истраживање прво је те врсте код нас и пружило је емпиријски увид у распрострањеност, облике и узроке овог феномена. Анализа прикупљених података указала је на то како нетолеранција према различитости укуса и идентитета међу младима може ескалирати у насиље, и потврдила је да постоји јаз у институционалном одговору – наставници и стручњаци често немају алате нити упутства да препознају и превенирају овакве сукобе. Поред тога, кроз компаративни преглед пракси у другим срединама, идентификовани су примери успешних приступа који могу послужити као модел.

Као одговор на утврђено стање, документ доноси конкретне препоруке и стратегију за деловање. Формулисан је сет мера усмерених на школе, културне установе и локалну самоуправу, са циљем да се системски унапреди превенција вршњачког насиља повезаног са различитостима међу младима. Препоруке обухватају интегрисање тема толеранције и различитости у школски курикулум и програме стручног усавршавања наставника, успостављање сарадње између школа и културних институција ради заједничких активности, те унапређење политика на нивоу града које препознају и адресирају овај вид насиља. Предложена стратегија представљена је у виду предлога јавне политике намењеног градским институцијама културе и образовања у Београду, с тим да је модел примењив и у другим срединама. Она предвиђа интерсекторски приступ који обједињује истраживање, едукацију и културне програме, уз јасно дефинисане улоге актера и препоруке за акцију на кратак и средњи рок.

Суштина овог документа огледа се у споју научених спознаја и практичних решења. Истраживање је обезбедило основу података на којој су засноване препоруке, чиме се гарантује њихова релевантност и изводљивост. Дати предлози представљају први систематски оквир за препознавање и превенцију „културно-идентитетског” вршњачког насиља. Значај документа превазилази оквир једног пројекта – он попуњава празнину у постојећим стратегијама и политикама тако што скреће пажњу на тему која је до сада била у сенци, а од

суштинског је значаја за безбедност и добробит младих. Публикација налаза и дистрибуција препорука релевантним актерима осигурава да ће ова знања бити искоришћена у пракси, а предложена решења послужити као полазиште за даље активности. На тај начин постављен је темељ за будуће интервенције, програмске и законодавне, које ће промовисати толеранцију, креативну слободу и интеркултурално разумевање међу младима. У перспективи, имплементација ове стратегије може допринети смањењу вршњачког насиља, стварању инклузивнијег и подстицајнијег окружења за младе различитих афинитета, те изградњи друштва које вреднује разноликост као богатство, а не повод за поделе.

БЕОГРАДСКИ
УМЕТНИЧКИ
САВЕТ

КУЛТУРНЕ РАЗЛИЧИТОСТИ И ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ МЕЂУ МЛАДИМА

ОСНОВ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈУ И ПОЛИТИКЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ

ПРОЈЕКАТ СПРОВЕДЕН УЗ ПОДРШКУ

ЈЕДНАКОСТ

Кабинет министарке без портфеља задужене
за координацију активности у области
родне равноправности, спречавања
насиља над женама и економског
и политичког оснаживања жена

EQUALITY

Office of the Minister without Portfolio for
Coordinating Activities in Gender Equality,
Preventing Violence Against Women,
and Economic and Political
Empowerment of Women

ИЗЈАВА О ОДГОВОРНОСТИ

Садржај овог документа искључива је одговорност аутора и организације носиоца програма и не одражава нужно ставове, мишљења или званичне политике Кабинета министарке без портфеља задужене за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена.

Кабинет министарке без портфеља не сноси одговорност за тачност, потпуност и тумачење података, анализа и закључака изнетих у овом документу, нити за њихову даљу употребу.